

Pomorze
Zachodnie

www.wzp.pl

**Wytyczne oznakowania
głównych tras rowerowych
określonych
w Koncepcji sieci
tras rowerowych
Pomorza Zachodniego**

1. Cel i zakres opracowania

Niniejsze *Wytyczne* mają na celu ujednolicenie oznakowania drogowskiego sieci głównych tras rowerowych Pomorza Zachodniego, w tym oznakowania atrakcji oraz usług znajdujących się w zasięgu trasy. Podstawowe wzory oznakowania oraz zasady jego umieszczania znajdują się w:

- Rozporządzeniu Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 roku w sprawie znaków i sygnałów drogowych (D. U. z 2002 r., Nr 170, poz. 1393 ze zm.);
- Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 roku w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (D. U. z 2003 r. Nr 220, poz. 2181 ze zm.).

Niniejszy dokument stanowi wytyczne mające na celu doprowadzenie do ujednolicenia szczegółowych kwestii związanych z sytuowaniem oraz treściami zamieszczanymi na znakach. Dzięki ujednoliceniu oznakowania wszystkie trasy rowerowe oznakowane zostaną w sposób spójny, ułatwiający poruszanie się trasą w sposób intuicyjny i bezpieczny.

Wytyczne obejmują także zasady dotyczące oznakowania atrakcji oraz usług znajdujących się w pobliżu trasy tj. dojazd do nich od trasy nie jest dłuższy niż 5km. Spójne oznakowanie atrakcji oraz usług przyczyni się do udostępnieniach ich turystom rowerowym.

Ponieważ *Wytyczne* dotyczą zarówno dróg publicznych jak i niepublicznych to zadaniem projektanta jest takie ich stosowanie, aby nie naruszały obowiązujących przepisów. *Wytyczne* mają jedynie charakter wskazówek, którymi projektant powinien się kierować opracowując projekt organizacji ruchu.

2. Wzory znaków i oznaczeń stosowanych w ramach sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego

Wzory stosowanych znaków kategorii R-4 określają rozporządzenia. Niniejsze Wytyczne określają wzory oznaczeń każdej trasy jakie obowiązują dla głównych tras rowerowych województwa. Ponadto wytyczne określają dodatkowe oznaczenia np. dla punktów odpoczynku, a także symbole usług stosowane na znakach R-4c i R-4d obok nazwy miejscowości.

Rys. 1 Wzór znaku R-4 dla trasy rowerowej Velo Baltica (EuroVelo 10 oraz 13). Istotne jest zachowanie kolorów logo tras EuroVelo określonych w dokumencie *EuroVelo Signing of EuroVelo cycle routes*, European Cyclists' Federation January 2010. http://www.eurovelo.org/wp-content/uploads/2011/08/EuroVelo_Signing1.pdf

Rys. 2 Wzór znaku R-4b dla Trasy Pojezierzy Zachodnich. Kolor tła z numerem i logo to CMYK 100/70/0/30.

Rys. 3 Wzór znaku R-4c dla Trasy Zielonego Pogranicza. Kolor tła z numerem i logo to CMYK 100/70/0/30.

Rys. 4 Wzór znaku R-4d dla Trasy Stary Kolejowy Szlak. Kolor tła z numerem i logo to CMYK 100/70/0/30.

3. Treści i symbole stosowane na znakach z kategorii R-4

3.1 Logo trasy

Na znakach należy umieścić przyjęte logo trasy. W przypadku gdy dwie lub więcej tras mają ten sam przebieg należy umieścić wszystkie logotypy, jeden pod drugim, stosownie wydłużając znak. W przypadku tras zaliczających się do europejskiej sieci EuroVelo umieszcza się jedno logo obok drugiego (rys. 1).

3.2 Miejscowości kierunkowe

Na znakach określających kierunek i odległość (R-4c i R-4d) umieszcza się nazwy dwóch-trzech miejscowości kierunkowych, poczynając od najbliższej do najdalszej. Jako miejscowości kierunkowe podawane są te leżące na danej trasie bądź wyjątkowo położone do 5 km od tej trasy, o ile dojazd do nich jest oznakowany z trasy. Miejscowość kierunkową ustala się wg następującej hierarchii:

- najbliższe miasto powiatowe (dotyczy przebiegu szlaku na odcinku obejmującym do dwóch powiatów);
- najbliższa miejscowość gminna (dotyczy przebiegu szlaku na odcinku obejmującym do trzech gmin);
- najbliższa miejscowość o wysokiej atrakcyjności turystycznej (w szczególności atrakcje turystyczne wymienione w dokumentach strategicznych województwa);
- najbliższa miejscowość o największej dostępności usług w następującej randze: dworzec kolejowy bądź promowy, przejście graniczne, usługi noclegowe, usługi gastronomiczne, serwis rowerowy, sklep spożywczy.

W ramach zestawu miejscowości kierunkowych zaleca się wskazanie najbliższej miejscowości z dostępem do usług.

Na oznakowaniu stosuje się urzędowe nazwy miejscowości i dopuszcza się skróty długich nazw.

3.3 Kilometraż

Obok nazwy miejscowości, za symbolem dostępnych atrakcji/usług, umieszcza się kilometraż liczony od miejsca ustawienia znaku do centralnego punktu danej miejscowości np. rynku, głównego placu, ratusza, głównego skrzyżowania na trasie. Jeżeli trasa nie przechodzi przez centralny punkt danej miejscowości to podaje się odległość do skrzyżowania znajdującego się w tej miejscowości, z którego można do niego dojechać. Odległość podaje się w pełnych kilometrach. Jeżeli odległość jest mniejsza niż 5 km, to podaje się ją z dokładnością do jednej dziesiątej kilometra.

3.4 Dostępne usługi

Zaleca się umieszczanie obok miejscowości kierunkowych symboli najważniejszych usług w niej dostępnych. Symboli usług nie umieszcza się na każdym znaku R-4c i R-4d ale np. na ważnych węzłach, skrzyżowaniach dróg czy przy pierwszym wymienieniu danej miejscowości na trasie. Przy oznaczaniu należy zastosować następujące zasady:

- zawsze oznaczaniu podlega przystanek/dworzec kolejowy;
- zawsze oznaczaniu podlega serwis rowerowy;
- na trasach/odcinkach tras o niskim nasyceniu usługami noclegowymi i gastronomicznymi należy oznaczać te usługi;
- w przypadku oznaczenia łącznika do miejscowości (patrz punkt 4) należy przy jej nazwie wskazać dostępne usługi.

Rys. 5 Stosowane ikony usług.

4. Zasady stosowania znaków z kategorii R-4

W miarę możliwości znaki należy umieszczać na istniejących konstrukcjach wsporczych, szczególnie w obszarach skrzyżowań gdzie istotne jest zachowanie dobrej widoczności wszystkich znaków.

Na drogach dla rowerów i ciągach pieszo-rowerowych zasadne jest stosowanie R-4, R-4a i R-4b jako oznakowania wyłącznie poziomego, chyba, że mogą one zostać posadowione na konstrukcjach wsporczych istniejących znaków. Zaleca się aby na skrzyżowaniach gdzie trasa rowerowa skręca, zamiast znaku R-4b stosować znak R-4d, natomiast gdy na skrzyżowaniu znajduje się wlot innej trasy do oznakowywanej trasy stosować znak R-4c zamiast R-4.

Znaki kategorii R-4 umieszcza się z prawej strony drogi. Wyjątkowo na drogach dla rowerów i ciągach pieszo-rowerowych o szerokości do 3m dopuszczalne jest ich umieszczenie po lewej stronie drogi

o ile są tam umieszczane także inne znaki drogowe dla rowerzystów. Umieszczenie znaków drogowaskazowych po lewej stronie jest niedopuszczalne jeśli ogranicza to ich widoczność. W przypadku gdy rowerzysta ma skręcić z drogi dla rowerów na inną drogę, znak musi być umieszczony po prawej stronie.

4.1 Posadowienie znaków R-4 i R-4c

Podstawowym znakiem oznaczającym szlak rowerowy jest znak R-4 „informacja o szlaku rowerowym”. Powinien on być umieszczany z prawej strony drogi (w tym – drogi dla rowerów którą prowadzony jest szlak) za każdym skrzyżowaniem (w tym – za przejazdem dla rowerzystów, jeśli szlak rowerowy jest prowadzony po drodze dla rowerów) w odległości od 5 do 25 m od niego i nie rzadziej niż co 1 km - chyba, że na trasie nie istnieje możliwość jej opuszczenia (nie ma zjazdu ani skrzyżowania), wówczas znaku R-4 nie umieszcza się.

Znak R-4c „drogowskaz tablicowy szlaku rowerowego” stosuje się zamiennie do znaku R-4 w miejscach gdzie rowerzysta powinien otrzymać informację o odległości do miejscowości. W szczególności dotyczy to miejsc gdzie trasa rowerowa krzyżuje się z innymi trasami, którymi mogą poruszać się rowerzyści, a także na początku drogi dla rowerów. Ponadto znak R-4c stosuje się zawsze na początku szlaku (granica państwa, województwa, dworzec kolejowy, przystań promowa, przecięcie z innym szlakiem lub rozwidlenie szlaków) oraz na przecięciu szlaków i na wyjeździe z większych miejscowości (miasta powiatowe, ważniejsze ośrodki turystyczne, miejscowości ze stacjami kolejowymi itp.). Znak ten umieszcza się za przecięciem dróg lub szlaków, choć dopuszczalne jest w miarę potrzeby stosowanie go także przed skrzyżowaniami.

4.2 Posadowienie znaków R-4b i R-4d

Znaki R-4b „zmiana kierunku szlaku rowerowego” umieszcza się w odległości 5 do 15 m przed skrzyżowaniem, na którym szlak zmienia kierunek. Zaleca się aby znak R-4b był powtarzany jako oznakowanie poziome bezpośrednio przed skrzyżowaniem, a także umieszczany jako oznakowanie poziome w słuzie rowerowej.

Zaleca się stosowanie zamiast znaku R-4b znak R-4d „drogowskaz szlaku rowerowego w kształcie strzały podający odległość” znak ten należy umieszczać w takiej odległości od skrzyżowania aby rowerzysta miał czas na reakcję i wykonanie manewru w sposób bezpieczny:

- w miejscach gdzie rowerzysta skręca w lewo z drogi głównej w podporządkowaną: rowerzysta musi mieć czas na przygotowanie się do manewru, upewnienie się czy z tyłu nie nadjeżdża inny pojazd oraz zajęcia miejsca na środku jezdni;
- w miejscach gdzie rowerzyści w sposób naturalny będą się rozpędzać ze względu na ukształtowanie terenu – aby uniknąć gwałtownego hamowania.

Gdy ruch rowerowy odbywa się po jezdni na zasadach ogólnych bądź po pasie rowerowym znaki te zaleca się umieszczać pod znakami A-5, A-6a, A-6b, A-6c.

4.3 Posadowienie znaków R-4a

Znak R-4a „informacja o rzeczywistym przebiegu szlaku rowerowego” jest umieszczany pod innymi znakami kategorii R w odległości 5 do 100 m przed połączeniem (rozwidleniem) dróg lub szlaków rowerowych, na którym szlak zmienia kierunek. W szczególności stosuje się go, jeśli szlak opuszcza jezdnię ogólnodostępną i jest kierowany na drogę dla rowerów, pochylnię, drogę serwisową poza jezdnią główną lub jego przebieg z innych powodów nie jest oczywisty. Stosuje się go również w przypadku niewielkich skrzyżowań dróg klasy L lub D o nieczytelnej geometrii (np. pięciowłotowych) w celu wskazania rzeczywistego przebiegu szlaku, jako uzupełnienie znaków R-4b/R-4d (samo wskazanie zmiany kierunku może nie być wystarczające), zamiast znaku R-4e.

4.4 Łączniki do miejscowości

W przypadku gdy trasa rowerowa prowadzi przez minimum 10km po nasypie kolejowym, wale przeciwpowodziowym oraz drogach leśnych i przez to pomija centra miejscowości leżących na trasie, należy oznaczyć dojazd do miejscowości leżących w pobliżu trasy, w których dostępne są podstawowe usługi (noclegi, gastronomia, sklepy spożywcze).

4.5 Łączniki kolejowe

W przypadku gdy trasa rowerowa przebiega w oddaleniu od miejscowości, w których znajdują się dworce/przystanki kolejowe w *Koncepcji sieci tras rowerowych* wskazano tzw. łączniki kolejowe. Łączniki te podlegają oznaczeniu od dworca/przystanku kolejowego do styku z trasą rowerową, w obie strony.

Ponadto w przypadku gdy w danej miejscowości przez którą przebiega trasa główna, znajduje się dworzec/przystanek kolejowy ale jest on oddalony od trasy, oznacza się dojazd pomiędzy nim a trasą. Do oznaczenia łącznika stosuje się standardowe oznakowanie znakami R, a logo zawiera symbol pociągu. W przypadku gdy do dworca/przystanku kolejowego z trasy prowadzi krótka, prosta droga oznakowuje się go jedynie znakami z kategorii E, zgodnie z pkt. 6.1.

Rys. 6 Logo umieszczane na znakach R, stosowane do oznaczenia łącznika kolejowego.

4.6 Znaki R-4e

Znak R-4e „tablica przeddrogowskazowa szlaku rowerowego” umieszcza się na szlaku rowerowym w odległości od 100 m do 200 m przed połączeniem dróg lub szlaków rowerowych. Znak ten stosuje się w szczególności przed skrzyżowaniami o trudniejszej (mniej intuicyjnej dla użytkownika) geometrii lub geometrii wymagającej od rowerzysty trudniejszych manewrów, a także przed skrzyżowaniami gdzie następuje przecięcie (rozwidlenie) wielu szlaków rowerowych i zastosowanie znaku uzupełniającego R-4a „informacja o rzeczywistym przebiegu szlaku rowerowego” jest niewystarczające.

Tablicę R-4e stosuje się przed dużymi skrzyżowaniami, na których na przynajmniej jednym wlocie umieszczono znaki B-9 „zakaz ruchu rowerów” oraz na którym zlokalizowano drogi dla rowerów niedostatecznie widoczne z jezdni, a także w przypadku skrzyżowań typu rondo.

Znak R-4e należy stosować obowiązkowo na skrzyżowaniach i rozwidleniach głównych tras rowerowych Pomorza Zachodniego. Ponadto zaleca się ich stosowanie tam, gdzie trasa rowerowa rozwidla się bądź krzyżuje z dedykowaną infrastrukturą rowerową prowadzącą do istotnej miejscowości. Stosowanie znaku R-4e od szlaków lokalnych należy uzależnić od tego, czy dany szlak jest spójnie oznakowany oraz przejezdny co najmniej rowerem terenowym.

5. Dodatkowe możliwości oznakowania trasy prowadzonej w ruchu ogólnym

W przypadku, gdy trasa rowerowa przebiega przez skrzyżowanie w sposób, który może nie być intuicyjny bądź też ze względów bezpieczeństwa konieczne jest naprowadzenie rowerzystów na właściwy tor i kierunek ruchu stosuje się oznakowanie poziome P-27.

Znak P-27 umieszcza się nie rzadziej niż co 50 m, zaleca się stosowanie go co 25 m, a w rejonie skrzyżowań co 5-10 m. Na jezdniach ograniczonych krawężnikami nigdy nie należy umieszczać go bliżej niż 0,3 m od krawężnika (licząc do krawędzi znaku), a przy dopuszczonym parkowaniu ukośnym lub prostopadłym należy go umieszczać w osi pasa ruchu lub nie bliżej niż 1,5 m od krawędzi jezdni (lub pasa postojowego). Dopuszcza się stosowanie go w odległości 0,2 m od krawędzi jezdni nieograniczonej krawężnikiem (np. na drogach zamiejskich). Na odcinkach jezdni składających się wyłącznie z torowiska tramwajowego umieszcza się go w osi symetrii toru między szynami. Lokalizacja znaków P-27 musi każdorazowo brać pod uwagę zastane przeszkody w jezdni. Znaki P-27 w szczególności nie mogą prowadzić rowerzysty na wpusty kanalizacyjne, włazy rewizyjne i inne nierówności, zwłaszcza podłużne szczeliny, krzyżownice i rozjazdy torów tramwajowych czy wystające elementy odbłaskowe umieszczone w jezdni.

6. Zasady stosowania znaków kierujących do atrakcji oraz usług

6.1 Dostępne atrakcje oraz obiekty komunikacyjne

Dojazd do atrakcji leżących na danej trasie bądź położonych do 3 km (i wyjątkowo do 5 km) od tej trasy podlega wskazaniu znakami z kategorii E. Na każdym znaku należy podać odległość do atrakcji. Oznaczeniu podlegają te atrakcje turystyczne, które są wymienione w dokumentach strategicznych województwa oraz mają wysoki stopień atrakcyjności. Listę atrakcji do oznaczenia dla danego odcinka trasy przekazuje Pełnomocnik Marszałka ds. komunikacji rowerowej w uzgodnieniu z Wydziałem Turystyki i Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego WZ. Opracowanie symbolu graficznego atrakcji bądź decyzja o wykorzystaniu symbolu z rozporządzenia leży po stronie Wydziału Turystyki i Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego.

Jeżeli trasa dojazdu do danej atrakcji zmienia kierunek, znaki należy umieścić również na adekwatnych skrzyżowaniach. Znaki umieszczone dla jezdni ogólnodostępnych umieszcza się tak, aby służyły wszystkim ich użytkownikom.

Jeżeli trasa dojazdu nie jest dostępna dla innych niż rower pojazdów (np. prowadzi drogami rowerowymi czy drogami leśnymi). Dojazd oznakowuje się znakami kategorii R ale w miejscu logo szlaku umieszcza się symbol atrakcji.

Te same zasady oznaczania dotyczą wszystkich obiektów komunikacji kolejowej, lotniczej oraz promowej dostępne z trasy rowerowej, z zastrzeżeniem pkt. 4.5. Na każdym znaku należy podać odległość. Listę obiektów komunikacyjnych do oznaczenia dla danego odcinka trasy ustala się z Pełnomocnikiem Marszałka ds. komunikacji rowerowej.

6.2 Kilometraż

Obok nazwy atrakcji, umieszcza się kilometraż liczony od miejsca ustawienia znaku do miejsca rozpoczęcia zwiedzania danej atrakcji. Odległość podaje się w pełnych kilometrach. Jeżeli odległość jest mniejsza niż 5 km, to podaje się ją z dokładnością do jednej dziesiątej kilometra. Jeżeli odległość jest mniejsza niż 1 km, to podaje się ją w metrach z dokładnością do 50 m.

SCHEMAT OZNAKOWANIA GŁÓWNYCH TRAS ROWEROWYCH POMORZA ZACHODNIEGO

